

Berikning av livsmedel

Jordbruksdepartementet

2003-12-09

Dokumentbeteckning

KOM (2003) 671

Europaparlamentets och rådets förordning om tillsättning av vitaminer och mineralämnen och av vissa andra ämnen i livsmedel

Sammanfattning

Det finns angivet i handlingsplanen till vitboken om livsmedelssäkerhet att kommissionen skall lägga fram ett förslag om berikning av livsmedel. Den främsta orsaken är att det idag finns handelsrelaterade problem med denna typ av produkter. Vid en undersökning bland företag visade det sig att 89% av företagen hade anmält att de haft problem med handeln inom gemenskapen. De flesta av dessa problem förefaller uppstå genom skillnader mellan de nationella tekniska specifikationerna som fastställer de egenskaper som krävs för produkten, vilket bekräftar behovet att utarbeta gemenskapslagstiftning. En harmonisering av bestämmelserna skulle samtidigt även säkerställa ett gott konsumentskydd inom EU i allmänhet och i synnerhet garantera att produkterna i fråga inte utgör någon risk för folkhälsan.

Förslaget avser regler för frivillig tillförsel av vitaminer och mineraler samt vissa andra ämnen till livsmedel. Det finns idag tre orsaker till att vitaminer och mineralämnen tillsätts i livsmedel. För det första för att återställa de halter av näringsämnen i den slutprodukt som når konsumenten som gått förlorade under lagring, hantering och tillverkning av livsmedel. För det andra för att uppnå näringsmässig likvärdighet hos ett ersättningsmedel (t.ex. margarin) och för det tredje för att berika livsmedel oberoende av om näringsämnena ursprungligen förekommer i livsmedlet eller inte.

Kommissionen har vid utarbetandet av förslaget beaktat relevanta bestämmelser som är tillämpliga eller under utarbetande i tredje land.

Hänsyn har även tagits till relevanta Codex-riktlinjer. Kommissionen har tidigare även genomfört ett omfattande samråd med medlemsstaterna och berörda aktörer.

2003/04:FPM43

1 Förslaget

1.1 Innehåll

Det finns ett stort antal näringsämnen och andra ingredienser som kan användas vid livsmedelstillverkningen, bland annat vitaminer, mineralämnen inklusive spårämnen, aminosyror, essentiella fettsyror och fibrer. Frivillig tillsättning av vitaminer och mineralämnen i livsmedel regleras i medlemsstaterna av olika nationella bestämmelser, vilket kan leda till hinder för den fria rörligheten och till snedvriden konkurrens och därigenom direkt påverka hur den inre marknaden fungerar. Det är därmed nödvändigt att anta gemenskapsbestämmelser för att harmonisera nationella bestämmelser om tillsättning av vitaminer och mineralämnen samt vissa andra ämnen i livsmedel.

Förslaget till förordning

fastställer i vilka syften vitaminer och mineralämnen får tillsättas,

anger i en bilaga vilka vitaminer och mineralämnen som får tillsättas samt de vitaminpreparat och mineralsalter som får användas, med hänvisning till renhetskriterierna för dessa,

anger vissa begränsningar när det gäller i vilka livsmedel vitaminer och mineralämnen får tillsättas (icke behandlade färskvaror, bland annat frukt, grönsaker, kött och fisk samt alkoholhaltiga drycker får inte berikas),

anger kriterierna för fastställande av de högsta och lägsta halter av vitaminer och mineralämnen som livsmedel får innehålla genom det förfarande som Ständiga kommittén för livsmedelkedjan och djurhälsa använder (kommittologiproceduren)

anger att lämpliga särskilda bestämmelser skall införas om märkning, presentation och reklam,

ger medlemsstaterna möjlighet att kräva att saluföring av dessa produkter anmäls för att underlätta övervakningen,

utgör grunden för granskning och vid behov reglering av tillsättning av vissa ämnen i livsmedel, utöver vitaminer och mineralämnen (ämnen som omfattas av begränsningar samt förbjudna ämnen).

1.2 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Nuvarande svensk lagstiftning

När det gäller berikning följer Sverige Codex riktlinjer. Vi har traditionellt en restriktiv inställning till berikning av livsmedel. Tillåtna halter av berikningsmedel regleras genom generella (vissa varugrupper) eller särskilda tillstånd (där det görs en fall till fall bedömning).

Endast de berikningsmedel som finns listade i de nationella föreskrifterna får användas för berikning. Obligatorisk berikning finns bara i form av A-D-vitaminisering av margarin.

När det gäller barnmat och andra livsmedel för särskilda näringsändamål är regelverket om berikning harmoniserat inom EU.

Möjliga effekter på svenska förhållanden

Harmoniserade regler inom EU möjliggör fri rörlighet för varor, vilket i sin tur kan resultera i ökat utbud av berikade produkter på den svenska marknaden.

1.3 Budgetära konsekvenser

Enligt kommissionens konsekvensanalys kommer förordningen inte att innebära någon börda för de ekonomiska aktörerna. Enligt Livsmedelsverkets bedömning kan dock behovet av intagsberäkningar medföra krav på ökade resurser både vad avser livsmedelsdatabaser, kontroll av tillförlitlighet och utveckling av metodologi för såväl faktiska som simulerade intagsberäkningar.

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Sverige välkomnar KOM:s förslag om att införa gemensamma EU-regler och att harmonisera området för berikning av livsmedel. Det är viktigt att försöka lösa de problem som finns idag med handeln inom gemenskapen med denna typ av produkter. Vi stödjer främjandet av fri konkurrens och fri rörlighet av varor. Samtidigt anser vi dock att det inte bör ske på bekostnad av säkerhet och folkhälsa. Det är viktigt att komma fram till principer som tillvaratar konsumenternas behov av säkra och icke vilseledande produkter. Från folkhälsosynpunkt finns risken att fri berikning leder till ett stort utbud av berikade livsmedel med en i övrigt mindre lämplig sammansättning (t.ex. hög socker- och fetthalt). Konsumenterna kan därmed vilseledas att välja sådana berikade livsmedel i stället för vanliga baslivsmedel vilket i slutändan kan leda till en utveckling av matvanorna som motverkar de allmänna kost- och näringsrekommendationerna.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Ännu okänt vad övriga medlemsstater anser om förslaget. Vid tidigare möten har det dock visat sig att man inom unionen har mycket olika syn i denna fråga. Särskilt UK har en liberal inställning, medan de nordiska länderna förespråkar en mer restriktiv linje.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Ännu okänt.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget är för närvarande ute på remiss bland berörda intressenter och en färdig sammanställning av svaren förväntas i början av 2004 (sista svarsdatum: den 9 januari). Det finns dock preliminära uppgifter på intressenternas generella inställning till berikning (KOM presenterade ett första utkast till förslag redan år 2000). Enligt en tidigare remissammanställning blev resultatet som följande:

-Mycket positiva till förslaget. Främjande av fri rörlighet av varor:

Ansåg att generell berikning bör tillåtas. Maximinivåer i de fall där det finns risk för negativa hälsoeffekter vid för hög konsumtion. För att uppnå fri rörlighet av varor krävs gemensamma berikningsregler inom EU.

- Förslaget alltför generellt hållet. Kan öppna dörren för alltför liberal berikning. Berikning som nationell angelägenhet.

Sveriges Konsumentråd

Berikning av livsmedel är myndigheternas starkaste verktyg i nationell nutritionspolitik. Tveksamt om det går att harmonisera. Risk med alltför liberal inställning. Berikning en nationell angelägenhet. Problem med fritt varuflöde. Någon form av regler behövs.

Konsumenter i samverkan

Negativa till förslaget. Vill skynda långsamt fram.

Folkhälsoinstitutet

Ställer sig bakom en restriktiv linje.

En expertgrupp inom Livsmedelsverket

Anser att berikning är en nationell angelägenhet.

3 Övrigt

3.1 Fortsatt behandling av ärendet

Det irländska ordförandeskapet kommer att påbörja arbetet i början av 2004. Frågan kommer att behandlas i rådsarbetsgruppen för livsmedel (ett första möte tidigast i februari). Då frågan förväntas bli svårbehandlad, ser det för närvarande ut som att en politisk överenskommelse först kan bli möjlig under den senare delen av 2004.

3.2 Rättslig grund och beslutsförfarande

2003/04:FPM43

Artikel 95 (f.d. 100a) i Romfördraget. Medbeslutandeproceduren enligt artikel 251 (f.d. 100a). Samråd med Europeiska, ekonomiska och sociala kommittén (EESK). Sakområdet kommer att regleras genom en förordning.